

KIRJALLINEN KYSYMYS 153/2010 vp

Lähestymiskiellon toimivuuden vahvistaminen

Eduskunnan puhemiehelle

Tutkimusten mukaan noin kymmenen prosenttia suomalaisista altistuu elämänsä aikana lähisuhdeväkivallalle. Kaikki väkivallasta ja uhkailusta kärsimään joutuvat eivät uskalla kertoa kokemuksistaan. Tuhannet joutuvat kärsimään vuosia fyysisestä ja henkisestä väkivallasta. Parikymmentä naista kuolee vuosittain parisuhdeväkivallan seurauksena.

Ns. Sellon ampumistapauksen jälkeen keskustelussa ratkaisuksi ongelmaan on esitetty viestintäteknologisia ratkaisuja, kuten jalkapannan käyttöön ottamista. Hanke on vielä idea-asteella, ja toteutus vie varmaan vuosia, vaikka ongelma on tässä ja nyt. Riskienarviointilomakkeen käyttöön ottaminen tai lievän pahoinpitelyn saaminen virallisen syytteen alaiseksi eivät asiantuntijoiden mukaan riitä yksin ratkaisuksi tilanteeseen.

Suomessa on vuodesta 1999 lähtien ollut käytössä uhria suojaava lähestymiskielto. Uusien määrättävien lähestymiskieltojen määrä on merkittävä, noin 1 500—2 000 vuodessa. Lähesty-

miskielloista valtaosa eli 80 prosenttia liittyy parisuhteeseen. Vaikka lähestymiskieltoon määrätty henkilö ei saa tavata suojattavaa henkilöä, ottaa häneen yhteyttä tai seurata tai tarkkailla häntä, kieltoa rikotaan yli kolmanneksessa tapauksista. Lähestymiskielto ei riitä pitämään uhkaajaa loitolla.

Vaikka uhkaaminen tai kotirauhan rikkominen on erikseen kielletty laissa, se ei anna riittävästi suojaa. Lähestymiskiellon hakemisesta aiheutuvien kustannusten maksaminenkin jää uhrien tehtäväksi. Lähestymiskielto ei rankaise juridisesti uhkaajaa.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä lähestymiskieltoa rikkovien henkilöiden suhteen uhrien turvallisuuden lisäämiseksi?

Helsingissä 4 päivänä maaliskuuta 2010

Pauliina Viitamies /sd

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Pauliina Viitamiehen /sd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 153/2010 vp:

Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä lähestymiskieltoa rikkovien henkilöiden suhteen uhrien turvallisuuden lisäämiseksi?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Lähestymiskiellosta annetun lain (898/1998) mukaan lähestymiskieltoa voi hakea itsensä uhatuksi tai häirityksi tunteva henkilö. Lähestymiskieltoa voi hakea myös poliisi-, syyttäjä- tai sosiaaliviranomainen, jos uhri itse ei pelon, henkisen tilansa tai muun syyn vuoksi voi tai halua toimia hakijana.

Lähestymiskiellon rikkominen on virallisen syytteen alainen rikos. Lähestymiskiellon rikkomisesta voidaan tuomita sakkoa tai enintään vuosi vankeutta. Rangaistusasteikko mahdollistaa pidättämisen ja vangitsemisen pakkokeinolaissa säädetyin perustein.

Lähestymiskiellon toimivuutta on arvioitu yksittäisissä selvityksissä. Keski-Uudenmaan poliisilaitos selvitti tammikuussa 2010 alueellaan voimassa olleiden 69 lähestymiskiellon tilanteen. Kieltoa oli rikottu 18 tapauksessa, noin joka neljännessä. Näissäkin tapauksissa vain neljä kielolla suojattua piti kieltoa tehottomana. Vuonna 2003 julkaistun tutkimuksen mukaan lähestymiskiellon rikkomistapauksissakin väkivalta ja häirintä vähenivät yleensä selvästi kiellon jälkeen. Keskimäärin lähestymiskielto näyttäisi siis toi-

mivan. Toisaalta liian moni lähentymiskieltoon määrätty on syyllistynyt vakavaan väkivaltaan kielolla suojattavaa kohtaan, pahimmissa tapauksissa henkirikokseen.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos valmistelee parhaillaan poikkihallinnollista naisiin kohdistuvan väkivallan vastaista ohjelmaa. Ohjelma valmistellaan neljän ministeriön (SM, OM, STM, UM) yhteistyössä ja se on tarkoitus viedä sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän hyväksyttäväksi keväällä 2010. Ohjelmassa on tarkoitus arvioida myös lähestymiskieltoa ja tehdä tarpeellisia toimenpide-ehdotuksia sen toimivuuden parantamiseksi ja uhrin turvallisuuden lisäämiseksi.

Eri ministeriöiden ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen yhteistyöllä kehitetään parhaillaan menetelmiä vakavan lähisuhdeväkivallan uusiutumisriskin tunnistamiseksi ja siihen tehokkaammaksi puuttumiseksi. Onnistuessaan tämä parantaa myös lähestymiskielloilla suojattujen henkilöiden turvallisuutta.

Useissa maissa on kokeiltu tai käytössä erilaisia teknisiä järjestelyjä, joilla lähestymiskiellon ja vastaavien järjestelyjen antamaa suojaa pyritään parantamaan. Näiden kokemusten seuraaminen ja niistä oppiminen on tärkeää. Sähköisen valvonnan tekniikka on viime vuosina kehittynyt paljon. Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen valvontarangaistusta ja sähköistä valvontaa avolaitoksissa koskevaksi lainsäädännöksi, jonka on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2011. Tämän lain valmistelun ja sen soveltamisen tuomia kokemuksia on tarkoitus käyttää hyväksi, kun harkitaan lähestymiskiellon tehostamista sähköisellä valvonnalla eräissä tapauksissa.

Helsingissä 19 päivänä maaliskuuta 2010

Oikeusministeri Tuija Brax

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 153/2010 rd undertecknat av riksdagsledamot Pauliina Viitamies /sd:

Vilka åtgärder tänker regeringen vidta i fråga om sådana som bryter mot besöksförbud, för att öka offrens säkerhet?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Enligt lagen om besöksförbud (898/1998) kan besöksförbud begäras av den person som känner sig hotad eller trakasserad. Besöksförbud kan begäras också av åklagar-, polis- eller socialmyndighet, om offret inte själv på grund av rädsla, sitt mentala tillstånd eller någon annan grund kan eller vill vara den som begär förbudet.

Brott mot besöksförbudet omfattas av allmänt åtal. För brott mot besöksförbudet kan dömas böter eller fängelse för högst ett år. Straffskalan gör anhållandet och häktningen möjlig enligt grunder som nämns i tvångsmedelslagen.

Hur fungerande besöksförbudet är har bedömts i enstaka utredningar. Mellersta Nylands polisinrättning utredde i januari 2010 situationen av de 69 besöksförbud som var i kraft på dess område. Mot förbudet hade brutits i 18 fall, dvs. cirka i vart fjärde fall. Även i dessa fall var det bara fyra personer som förbudet avses skydda som ansåg att förbudet är ineffektivt. Enligt en utredning som publicerades 2003 minskade våldet och trakasserier vanligen klart efter att ett förbud meddelats också i de fall där det hade brutits mot förbudet. I genomsnitt verkar det som om att besöksförbudet fungerar. Å andra sidan har

för många av dem som meddelats besöksförbud gjort sig skyldiga till allvarligt våld mot den som förbudet avses skydda, i de värsta fallen till brott mot liv.

Institutet för hälsa och välfärd bereder som bäst ett tväradministrativt program mot våld mot kvinnor. Programmet bereds i samarbete med fyra ministerier (IM, JM, SHM, UM) och avsikten är att ministerarbetsgruppen för den inre säkerheten godkänner det våren 2010. I programmet ska det också utvärderas besöksförbudet och läggas fram nödvändiga åtgärdsförslag till att förbättra dess funktion och att öka offrets säkerhet.

Genom samarbete mellan olika ministerier och Institutet för hälsa och välfärd utvecklas som bäst metoder för identifieringen av risken för att allvarligt våld i nära förhållanden upprepas och ett effektivare ingripande i det. När detta lyckas förbättrar det även säkerheten av de personer som besöksförbudet avses skydda.

I flera länder har det provats eller används olika tekniska arrangemang som syftar till att förbättra det skydd som besöksförbudet och motsvarande arrangemang ger. Att uppfölja dessa erfarenheter och att lära sig av dem är viktigt. Tekniken i den elektroniska övervakningen har utvecklats mycket under de senaste åren. Regeringen har överlämnat till riksdagen en proposition om lagstiftning som gäller övervakningsstraff och elektronisk övervakning i öppna anstalter. Avsikten är att lagstiftningen börjar gälla den 1 januari 2011. Erfarenheter av beredningen och tillämpningen av denna lag ska utnyttjas, när det övervägs en effektivisering av besöksförbudet med elektronisk övervakning i vissa fall.

Helsingfors den 19 mars 2010

Justitieminister Tuija Brax